

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษา เรื่อง การศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาล ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสถานการณ์เกี่ยวกับขยะมูลฝอยในปัจจุบัน เพื่อศึกษาแนวโน้ม ของสถานการณ์ขยะมูลฝอยในอนาคต เพื่อศึกษารูปแบบ การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลแม่สาย และเพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการขยะมูลฝอย ให้แก่เทศบาลตำบลแม่สาย

ในการวิจัยประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นประชากรในชุมชนเขตเทศบาลตำบลแม่สาย จำนวน 4,810 ครัวเรือน ได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน ระดับ ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 360 ครัวเรือน การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple)

การวิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั้งจากเอกสาร และบุคคล สำหรับข้อมูลจากบุคคลใช้วิธีการ จัดเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งผ่านขั้นตอนการทดสอบความแม่นยำ โดยได้มีการ นำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่ม เป้าหมาย และทำการปรับปรุงแก้ไข นอกจากนี้ข้อมูลจาก บุคคลยังใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยกำหนดประเด็นไว้ ตลอดจนการจัดกลุ่มสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยน ทักษะ เพื่อให้ได้ข้อมูลยิ่งขึ้น การจัดเก็บข้อมูลยังใช้วิธีการสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรม และการจัดการ ขยะมูลฝอยของประชาชน

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปรผล ในประเด็นต่าง ๆ แบบสอบถามใช้สถิติเชิง พรรณา (Description) เป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ ข้อมูลจากเอกสารประเด็นการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกต อาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยเน้นการวิเคราะห์เชิงตรรก

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษาโดยเน้นในประเด็น 4 ประเด็น คือ

1. ประชากร แนวโน้ม และพฤติกรรม
2. สถานการณ์ขยะมูลฝอยและแนวโน้ม
3. การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลแม่สาย
4. การเสนอแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลแม่สาย

5.1 สรุป

การศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตเทศบาลตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สรุปผลการศึกษา ดังนี้

1. ประชากร แนวโน้ม และพฤติกรรม

เทศบาลตำบลแม่สาย ได้รับการยกฐานะเป็นสุขาภิบาลแม่สายครั้งแรก เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2499 และได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเทศบาลตำบลแม่สาย เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 มีพื้นที่ประมาณ 5.13 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,206.25 ไร่ มีจำนวนประชากรรวม 18,456 คน หรือ 4,810 ครัวเรือน เป็นชาย 7,872 คน เป็นหญิง 10,584 คน ความหนาแน่นของประชากรคิดเป็น 3,598 คนต่อตารางกิโลเมตร อัตราการเพิ่มของประชากรคิดเป็นร้อยละ 2.25 ต่อปี เป็นอัตราการเพิ่มค่อนข้างสูง เหตุผลเนื่องจากการขยายตัวทางด้านการค้า การบริการ และการท่องเที่ยว และคาดการณ์ว่าอีก 10 ปี ข้างหน้า หรือในปี พ.ศ.2555 จะมีจำนวนประชากร เท่ากับ 39,015 คน (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2540)

นอกจากประชากรที่อยู่ในชุมชนเขตเทศบาลตำบลแม่สายข้างต้นแล้ว ในชุมชนเขตเทศบาลตำบลแม่สาย ยังมีประชากรที่เข้ามาท่องเที่ยว และอยู่อาศัย ซึ่งจะเป็กลุ่มประชากรที่ผลิตขยะมูลฝอย ได้แก่

- นักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยในปี พ.ศ.2545 คาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวชาวไทยมาท่องเที่ยว จำนวน 589,056 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จำนวน 193,662 คน และคาดการณ์ว่าอีก 10 ปี ข้างหน้า หรือในปี พ.ศ.2555 จะมีนักท่องเที่ยวไทย จำนวน 830,922 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 273,180 คน (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2540)
- ประชากรแฝง เป็นกลุ่มผู้ที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ เขตเทศบาลตำบลแม่สาย โดยไม่ได้แจ้งย้าย เช่น ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และลูกจ้าง เป็นต้น ประชากรแฝงมีจำนวนร้อยละ 17.75 ของประชากรตามหลักฐานทะเบียนราษฎร (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2540)
- ประชากรพลัดถิ่นและเงินช้ออพยพ เป็นกลุ่มที่ถูกควบคุมมิให้ขยายตัวมีจำนวนประชากร 12,895 คน (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2540)
- ผู้ข้ามแดนมาทำงาน ซึ่งจะกระจายเข้าทำงานทั่วไปในเขตเทศบาล ตำบลแม่สาย ประมาณวันละ 500 คน และคาดการณ์ว่าอีก 20 ปี ข้างหน้าจะมีประชากรกลุ่มนี้เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ต่อปี (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2540)

พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของจากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ใช้บริการของเทศบาลตำบลแม่สาย แต่ก็มีส่วนจำนวนไม่มากยังกำจัดขยะมูลฝอยด้วยตนเอง ทั้งด้วยวิธีการ

เผา และการฝัง ตลอดจนนำไปทิ้งยังที่สาธารณะต่าง ๆ การทิ้งขยะมูลฝอยส่วนใหญ่ที่รวมกันทุกประเภท ไม่มีการคัดแยกขยะ และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะยังอยู่ในระดับต่ำ

2. สถานการณ์ขยะมูลฝอยและแนวโน้ม

ขยะมูลฝอยมีที่มาจากแหล่งกำเนิดต่าง ๆ ได้แก่ จากที่พักอาศัยและอาคารพาณิชย์ 9.7 ตัน/วัน โรงเรียน 1.9 ตัน/วัน ตลาดสด 4.1 ตัน/วัน ร้านอาหาร 1.7 ตัน/วัน รวมขยะมูลฝอยเฉลี่ย 17.44 ตัน/วัน โดยการผลิตขยะมูลฝอยของประชากรในชุมชนเฉลี่ย 0.64 กิโลกรัม/คน/วัน องค์ประกอบของขยะมูลฝอยประกอบด้วยเศษอาหาร ผัก ผลไม้ ร้อยละ 19.60 ใบไม้ หญ้า เศษไม้ ร้อยละ 9.70 กระดาษ ร้อยละ 9.50 พลาสติก ร้อยละ 14.40 หนัง/ยาง ร้อยละ 5.20 เศษผ้า ร้อยละ 3.10 โลหะ ร้อยละ 3.20 แก้ว ร้อยละ 9.40 และอื่น ๆ 25.90 (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540)

จากการคาดการณ์แนวโน้มนำประชากร กลุ่มผู้มีส่วนในการผลิตขยะมูลฝอย คาดการณ์ว่าอีก 10 ปี ข้างหน้า หรือในปี พ.ศ.2555 จะมีปริมาณขยะมูลฝอย สูงถึง 78.57 ตัน/วัน ซึ่งนับว่าเป็นปริมาณขยะมูลฝอยที่เป็นปริมาณที่สูง และจะเป็นปัญหาต่อการจัดการในอนาคต

3. รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลแม่สาย

ระบบรวบรวม การจัดเก็บและการขนส่งขยะมูลฝอย ประกอบด้วย ภาชนะรองรับขยะมูลฝอย เพื่อรวบรวมขยะมูลฝอย ซึ่งจะถูกจัดวางตามถนน ตรอก ซอย และย่านที่เป็นจุดศูนย์กลางต่าง ๆ โดยภาชนะจะมีรูปแบบต่าง ได้แก่ ถังโลหะ ขนาด 200 ลิตร ถังยางรถยนต์ ขนาด 80 ลิตร ถังพลาสติก ขนาด 60 ลิตร และขนาด 240 ลิตร เป็นต้น ในการจัดเก็บและขนส่งขยะมูลฝอย ประกอบด้วยรถบรรทุกขยะแบบต่าง ๆ จำนวน 5 คัน แต่ละคันมีพนักงานขับรถประจำ 1 คน และคนเก็บขยะมูลฝอยประจำรถ คันละ 3 คน รวมบุคลากร จำนวน 20 คน นอกจากนี้ยังมีรถดูด - คัด สำหรับใช้งานเก็บและดันขยะมูลฝอย ณ สถานที่กำจัดขยะ จำนวน 1 คัน พนักงานขับรถ 1 คน และผู้ช่วยพนักงานขับรถ 1 คน

รูปแบบการกำจัดขยะมูลฝอย สถานที่กำจัดเนื้อที่ 10 ไร่ เป็นที่ดินของเอกชนอนุญาต ให้ใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอยเป็นการชั่วคราว มีสภาพเป็นบ่อดินขนาดใหญ่ เนื่องจากเจ้าของที่ดิน ขุดหน้าดินขาย วิธีการกำจัดขยะมูลฝอย ใช้วิธีกองทิ้งไว้รวมกัน และฝังกลบโดยระยะเวลาการฝังกลบ 1 - 3 เดือนต่อครั้ง

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลแม่สาย ประกอบด้วย

1. ระดับอำนาจการและควบคุม เนื่องจากเป็นเทศบาลซึ่งได้รับการจัดตั้งใหม่ บุคลากรยังขาดความชำนาญ และประสบการณ์ โดยเฉพาะเทคนิค และวิธีการจัดการ

2. ระดับปฏิบัติการบุคลากรยังมีไม่เพียงพอ บุคลากรที่มีอยู่ส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างชั่วคราว ค่าจ้างค่อนข้างต่ำ สิ่งจูงใจ และขวัญกำลังใจอยู่ในระดับต่ำ สำหรับ กลุ่มผู้ใช้แรงงาน การปฏิบัติงานขาดความละเอียดรอบคอบ ทำให้ผลการปฏิบัติควรที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข และจะต้องใช้การควบคุมกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด

3. งบประมาณ ในแต่ละปีเทศบาลตำบลแม่สายมีรายได้ ไม่รวมเงินอุดหนุนจากรัฐบาลปีละประมาณ 16 - 20 ล้านบาท ในขณะที่มีการใช้จ่ายค่อนข้างสูง โดยจะต้องจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ได้แก่ เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย ค่าวัสดุ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ และบางส่วนใช้จ่าย ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้านอื่น เช่น การก่อสร้างถนน การวางระบบระบายน้ำ ขยายเขตไฟฟ้า ตลอดจนให้บริการประชาชน ด้านอื่น ๆ ทำให้มีงบประมาณสำหรับการจัดการขยะมูลฝอยมีจำกัดและไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหา

4. วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ พบว่า ภาชนะรองรับขยะมูลฝอย บางส่วนอยู่ในสภาพชำรุด ทรมาน มีจำนวนไม่เพียงพอ ทำให้ขยะมูลฝอยถูกทิ้งกระจัดกระจาย ทำให้เกิดภาพที่ไม่สวยงามของการเป็นเมืองท่องเที่ยว สำหรับรถบรรทุกขยะมูลฝอย มีจำนวน 5 คัน มีเพียง จำนวน 3 คัน ที่มีสภาพการใช้งานได้ดี อีกจำนวน 2 คัน มีอายุการใช้งาน 14 - 15 ปี ซึ่งอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม และเทศบาลตำบลแม่สายไม่มีรถยนต์บรรทุกขยะขนาดเล็ก ทำให้ไม่สามารถให้บริการตามตรอก ซอยขนาดเล็ก ซึ่งมีจำนวนมาก จากสาเหตุดังกล่าวทำให้ ในแต่ละวัน ยังมีขยะมูลฝอยตกค้างอีกเป็นจำนวนมาก

5. พื้นที่กำจัดขยะพบว่าเทศบาลตำบลยังไม่มีพื้นที่กำจัดขยะมูลฝอยเป็นของตนเอง ปัจจุบันให้พื้นที่ของเอกชน ซึ่งเป็นบ่อดินขนาดใหญ่ เนื้อที่ประมาณ 10 ไร่ ใช้เป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยเป็นการชั่วคราว ดังนั้นในระยะยาวจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดหาพื้นที่แห่งใหม่เป็นของตนเอง เพื่อรองรับและแก้ไขปัญหาในอนาคต

6. วิธีการกำจัดขยะมูลฝอย พบว่าปัจจุบันการกำจัดขยะมูลฝอยใช้วิธีการกองทิ้งรวมกันไว้ โดยจะมีรถชุด ทำหน้าที่ดันขยะมูลฝอยลงในบ่อดิน และใช้สารจุลินทรีย์ อี เอ็ม ฟันกองขยะมูลฝอย เพื่อลดปัญหาแมลงวัน และกลิ่น หลังจากนั้นจะมีการฝังกลบทุก 1 - 3 เดือน การกำจัดขยะมูลฝอยด้วยวิธีการดังกล่าว ยังไม่ถูกหลักวิชาการ ซึ่งอาจเป็นที่มาของปัญหาการแพร่กระจายของเชื้อโรค และปัญหามลพิษอื่น ๆ ในระยะยาวได้

7. อื่นๆ ได้แก่ ความร่วมมือของประชาชนยังมีน้อย ประชาชนยังไม่ให้ความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอย การจัดเก็บค่าธรรมเนียมค่าขยะ ยังอยู่ในระดับต่ำเฉลี่ยประมาณเดือนละ 70,000 บาท ในขณะที่ค่าใช้จ่าย ในการจัดการขยะมูลฝอยเฉลี่ยประมาณเดือนละ 300,000 บาท

การบังคับใช้กฎหมายในการดำเนินการกับผู้ละเมิดเทศบัญญัติ ยังไม่สามารถดำเนินการ ได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากประชาชนมีความหลากหลาย และเป็นเมืองส่งเสริมการท่องเที่ยว

4. การเสนอแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลแม่สาย

จากการศึกษาเกี่ยวกับประชากรแนวโน้มน้ำและพฤติกรรม สถานการณ์ขยะมูลฝอย และแนวโน้มน้ำ และการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลแม่สาย ตลอดจนพบข้อปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ จึงได้เสนอกรอบแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอย และเสนอแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอย ดังนี้

กรอบแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอย ประกอบด้วย

- 1) เพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอยถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) เพื่อควบคุมการผลิตขยะมูลฝอยของประชาชน
- 3) เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกันทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน

สำหรับแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลแม่สาย ประกอบด้วย 4 แผนงาน คือ

1) แผนงานสร้างจิตสำนึก และความตระหนัก มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อให้ประชาชนเกิดจิตสำนึก และความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอย และเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย มีจำนวน 4 โครงการ คือ

- โครงการรณรงค์ประชาสัมพันธ์
- โครงการฝึกอบรม
- โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ
- โครงการศึกษาดูงาน

2) แผนงานเฝ้าระวังและป้องกัน มีวัตถุประสงค์ เพื่อรับทราบปริมาณขยะมูลฝอย ปัจจุบันแนวโน้มน้ำในอนาคต เพื่อรับทราบแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอย และเพื่อกำหนดรูปแบบและวิธีการแก้ไข มีจำนวน 1 โครงการ คือ

- โครงการติดตามตรวจสอบปริมาณขยะและแหล่งกำเนิด

3) แผนงานบำบัดและฟื้นฟู มีวัตถุประสงค์ เพื่อมีแผนหลัก (Master Plan) ในการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และการบริการประชาชน

ตลอดจนเตรียมความพร้อมในอนาคต เพื่อจัดหาที่ดินให้เป็นสถานที่กำจัดขยะ เพื่อรองรับการแก้ไข ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นของตนเอง เพื่อศึกษาความเหมาะสม และกำหนดรูปแบบการก่อสร้างระบบ กำจัดขยะมูลฝอย และเพื่อดำเนินการก่อสร้างระบบ กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะ มีจำนวน 6 โครงการ คือ

- โครงการจัดทำแผนบำบัดและฟื้นฟู
- โครงการปรับปรุงระบบบริหารจัดการ
- โครงการปรับปรุงสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการจัดเก็บขยะมูลฝอย
- โครงการจัดหาและซื้อที่ดินสำหรับกำจัดขยะ
- โครงการศึกษาความเหมาะสม และออกแบบ รายละเอียดระบบกำจัดขยะมูลฝอย

อย่างถูกสุขลักษณะ

- โครงการก่อสร้างระบบ กำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกสุขลักษณะ

4) แผนงานศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการจัดหาพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับกำจัดขยะมูลฝอยแบบฝังกลบ เพื่อกำหนดค่าธรรมเนียมที่เหมาะสม เพื่อพัฒนารายได้ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาระบบการจัดเก็บรายได้ และเพื่อหาแนวทางในการกำจัดขยะมูลฝอยร่วมกับท้องถิ่นอื่น มีจำนวน 3 โครงการ คือ

- โครงการศึกษา หาพื้นที่กำจัดขยะ
- โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บค่าธรรมเนียม
- โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการกำจัดขยะมูลฝอย ร่วมกับองค์กรปกครอง

ท้องถิ่นอื่น

5.2 อภิปรายผล

1. ประชากรแนว โนน้และพฤติกรรม

ประชากรกลุ่มผู้ผลิตขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลแม่สาย ประกอบด้วยประชากร ที่อยู่อาศัยในเขตชุมชนเทศบาลตำบลแม่สาย นักท่องเที่ยว (ชาวไทยและชาวต่างประเทศ) ประชากรแฝง ประชากรพลัดถิ่น และจีนฮ่ออพยพ และผู้ข้ามแดนมาทำงาน ประชากรทุกกลุ่มยกเว้น กลุ่มประชากรพลัดถิ่นและจีนฮ่ออพยพ มีแนวโน้มอัตราการเพิ่มจำนวนสูงขึ้นทุก ๆ ปี สาเหตุสำคัญ สืบเนื่องจากการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจของอำเภอแม่สาย ทั้งนี้เป็นผลจากนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริม และเร่งรัดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการส่งเสริมการท่องเที่ยว ต่อ นโยบายดังกล่าวคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อปี พ.ศ.2541 เห็นชอบให้พื้นที่สุขาภิบาลแม่สายเดิม หรือเทศบาลตำบลแม่สายปัจจุบันเป็นเมืองลักษณะพิเศษ ได้รับการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนา

พื้นที่ประมาณ ปีละ 25 ล้านบาท อีกทั้งในเวลาต่อมา ได้รับการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่ชายแดนประมาณ อีกปีละ 50 ล้านบาท งบประมาณที่ได้รับเป็นการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานเป็นสำคัญ นอกจากนั้นอำเภอแม่สาย ยังได้รับการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่โดยผ่านส่วนราชการต่าง ๆ ในพื้นที่อีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งโดยภาพรวมก็จะเป็นการมุ่งเน้นให้มีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ โดยมีการท่องเที่ยวเป็นหลักเช่นเดียวกัน จากแนวทางการพัฒนาดังกล่าว ได้ส่งผลให้ภาคธุรกิจ การค้า และการบริการ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการค้าชายแดนได้ขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดการจ้างงานเป็นจำนวนมาก จนเป็นผลให้ประชากรมีแนวโน้มในอัตราการเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการที่ว่า ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (มนัส สุวรรณ, 2539)

การเพิ่มขึ้นของประชากรในเขตเทศบาลตำบลแม่สายในอนาคต อาจส่งผลกระทบต่อในหลาย ๆ ด้าน และก่อให้เกิดปัญหา ได้แก่

- ความแออัดของชุมชน เนื่องจากเขตเทศบาลตำบลแม่สายมีพื้นที่เพียง 5.13 ตารางกิโลเมตร และพื้นที่ส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนเป็นพื้นที่ธุรกิจ การค้า และการบริการ สำหรับพื้นที่ที่เป็นที่อยู่อาศัยก็มีจำนวนจำกัด

- ปัญหาการจราจร เนื่องจากถนน ตรอก ซอย ซึ่งมีจำนวนมากยังมีสภาพคับแคบ

- ปัญหายาเสพติดและอาชญากรรม เนื่องจากความหลากหลายของประชากร ซึ่งจะยากต่อการจัดระเบียบ และการควบคุม

- ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายทำให้จำกัด การส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นผลให้มีการยึดหยุ่น และผ่อนผันการปฏิบัติ

- ปัญหาด้านการสาธารณสุข ความเสี่ยงต่อ โรคภัยและสุขภาพอนามัยของประชาชนอยู่ในภาวะที่อ่อนแอ โดยเฉพาะ โรคภัยของกลุ่มแรงงานที่มาจากประเทศเพื่อนบ้าน

- ความเสื่อมถอยของขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิต โดยความเป็นเมืองจะเข้ามาแทนที่ความชนบทอย่างสิ้นเชิง

- การแข่งขันการใช้ และบริโภคทรัพยากร

ปัญหาจากการเพิ่มขึ้นของประชากร ในเขตเทศบาลตำบลแม่สายดังกล่าว หากไม่มีการเตรียมการรองรับไว้ นอกจากจะประสบกับความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมแล้ว สิ่งที่จะหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็คือ มลพิษทางสังคม (Social Problem) (มนัส สุวรรณ, 2539)

สำหรับพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแม่สาย จากการศึกษาพบว่า ประชาชนยังไม่มีกรคัดแยกขยะ ยังมีการกำจัดขยะด้วยการเผา และการฝัง ตลอดจนมีการนำไปทิ้งยังสถานที่สาธารณะต่าง ๆ จากการสังเกตของผู้วิจัยยังพบว่า บริเวณถนน

ตรอก ซอย ไร่นาทาง และสถานที่สาธารณะต่าง ๆ หลายแห่งยังมีเศษถุงพลาสติก เศษกระดาษ และขยะมูลฝอยอื่น ๆ ตกค้างอยู่ ไม่เหมาะสมกับการเป็นเมืองท่องเที่ยว สาเหตุของปรากฏการณ์ดังกล่าว น่าจะเกิดจากการที่ประชากรผู้ผลิตขยะมีความหลากหลาย ทั้งระดับการศึกษาและอาชีพ โดยเฉพาะในเขตเทศบาลตำบลแม่สายนับว่าเป็นสังคมแห่งการเร่ร่อน และมีการแข่งขันในการประกอบอาชีพค่อนข้างสูง การประกอบอาชีพบางประเภท เช่น ภาคธุรกิจ การค้า และการบริการ ไม่เอื้ออำนวยให้มีโอกาสได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวิรัช ชมชื่น (2537) เรื่อง พฤติกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองนครปฐม พฤติกรรมดังกล่าว จะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอย ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง ปัญหาการกระจายกระจายของขยะมูลฝอย ปัญหาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง โดยเฉพาะปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาเหล่านี้จะเป็นภารกิจอันหนักต่อเทศบาลตำบลแม่สายในการแก้ไข

2. สถานการณ์ขยะมูลฝอยและแนวโน้ม

ขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลแม่สายมีแหล่งกำเนิดจากภาคธุรกิจ การค้าและการบริการเป็นส่วนใหญ่ โดยมีแหล่งกำเนิดหลัก ได้แก่ อาคารพาณิชย์ อาคารที่พักอาศัย โรงเรียน ตลาดสด ส่วนราชการ สถานบริการ และสถานประกอบการต่าง ๆ ขยะมูลฝอยรวมเฉลี่ยประมาณวันละ 17.44 ตัน โดยประชากรมีการผลิตขยะมูลฝอยเฉลี่ยวันละ 0.64 กิโลกรัมต่อคน จากการเร่งรัดการพัฒนาและการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ จึงทำให้ภาคธุรกิจ การค้าและการบริการขยายตัวขึ้น และส่งผลให้จำนวนแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนสูงขึ้น อีกทั้งเพิ่มความหลากหลายของปริมาณขยะมูลฝอยสูงขึ้นด้วย

สำหรับขยะมูลฝอยมีองค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย เศษอาหาร ผักและผลไม้ ตลอดจนพลาสติก การเพิ่มขึ้นของแหล่งกำเนิดและความหลากหลายของแหล่งกำเนิด จะยิ่งทำให้องค์ประกอบของขยะมูลฝอยมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น สิ่งที่น่าเป็นห่วงก็คือ การที่ขยะมูลฝอยมีแนวโน้มที่จะมีสิ่งปนเปื้อน และมีความเป็นอันตรายมากยิ่งขึ้นด้วย เนื่องจากความหลากหลายในกิจกรรมของแหล่งกำเนิด การควบคุมแหล่งกำเนิดจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น แต่ด้วยข้อจำกัดของเทศบาลตำบลแม่สายที่มีอยู่อาจจะกระทำได้ไม่มากนัก สำหรับองค์ประกอบของขยะมูลฝอยนั้นนับว่าประกอบด้วยสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์ และสิ่งที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ ดังนั้นหากมีการคัดแยกขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด จากภาคประชาชน แล้วก็จะช่วยให้ลดปริมาณการเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอยได้อีกส่วนหนึ่ง ซึ่งก็จะสอดคล้องกับข้อหลักการของกรมการปกครอง (2540) เรื่อง ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย นอกจากนี้ในระดับนโยบายควรมีมาตรการในการ

ควบคุมการเพิ่มขึ้นของประชากรกลุ่มผู้ผลิตขยะมูลฝอย ซึ่งก็จะเป็นวิธีการช่วยลดปริมาณการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอย

3. การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลแม่สาย

เทศบาลตำบลแม่สายเป็นองค์กรท้องถิ่นขนาดกลาง แต่ในระยะการเริ่มก่อตั้งเป็นเทศบาล ยังมีข้อจำกัดทางด้านบุคลากร งบประมาณ และเครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอย จากสภาพข้อจำกัดดังกล่าวทำให้ในแต่ละวันยังมีขยะมูลฝอยตกค้าง และกระจุกกระจายอยู่ทั่วไปอีกจำนวนหนึ่ง อีกทั้งทำให้ไม่สอดคล้องกับแนวโน้มของการเพิ่มขึ้นปริมาณขยะมูลฝอยในอนาคต ในการแก้ไขปัญหาโดยการเพิ่มบุคลากร งบประมาณ และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งที่เทศบาลตำบลแม่สายจะกระทำได้ไม่มากนัก เพราะยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขอื่น ๆ อีกมากมาย การพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่ให้มีความรู้ ความสามารถและทัศนคติ เพื่อเสริมสร้างให้มีประสิทธิภาพสูงสุดจึงเป็นสิ่งจำเป็นและพึงกระทำอย่างเร่งด่วน ทางด้านงบประมาณก็จะต้องพิจารณาใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมและตามความจำเป็น เครื่องมือเครื่องใช้จะต้องพัฒนาปรับปรุงบำรุงดูแลรักษาให้คุ้มค่าต่อการให้ประโยชน์ด้วย สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้องค์กรบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพขึ้น ซึ่งจะสอดคล้องกับมาตรการการปรับปรุงระบบราชการและระบบข้าราชการ ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) (2542) เรื่องการปฏิรูประบบราชการและระบบข้าราชการ ทางออกของการแก้ปัญหาและฟันฝ่าวิกฤต

สำหรับปัญหาพื้นที่กำจัดขยะมูลฝอย ซึ่งยังไม่มีเป็นของตนเอง ในอนาคตสถานที่ดังกล่าวไม่อาจรองรับการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอย ตลอดจนเจ้าของที่ดินก็ไม่ได้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์เป็นการถาวร นอกจากจะหาพื้นที่แห่งใหม่เป็นของตนเองแล้ว การมอบให้ภาคเอกชนเข้ามาบริหารจัดการแทนเทศบาลตำบลแม่สายก็น่าที่จะเป็นทางเลือก อีกทั้งอาจจะใช้วิธีจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับองค์กรท้องถิ่นอื่น ซึ่งก็จะสอดคล้องกับหลักการและแนวทางของกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (ไม่ระบุปีที่พิมพ์) เรื่อง เกณฑ์ มาตรฐาน และแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

การพัฒนารายได้จากการเก็บค่าธรรมเนียมการให้บริการจัดเก็บขยะมูลฝอย ปัจจุบันยังจัดเก็บได้น้อยประมาณเดือนละ 70,000 บาท จากการสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้จัดเก็บได้เล่าประสบการณ์ว่า “บางรายไปเก็บเงินเวลาตอนเช้า ก็บอกว่า สาย ๆ ให้มาเก็บใหม่ พอตอนสายไปก็บอกว่าให้มาตอนบ่าย พอไปตอนบ่ายก็บอกว่าวันนี้ยังไม่มี พรุ่งนี้ค่อยมาใหม่ นะ” การเก็บค่าธรรมเนียมผู้ใช้บริการยังไม่ให้ความสำคัญ เพราะคิดว่า เป็นหน้าที่ที่เทศบาลจะต้องดำเนินการอยู่แล้ว หรืออาจมีแนวคิดว่า ถ้าเทศบาลไม่ให้ทิ้งหรือมาเก็บขยะให้ ก็ยังมีสถานที่สาธารณะอื่น ๆ ให้ทิ้งได้โดยไม่เดือดร้อนแต่อย่างใด ดังนั้นการให้ประชาชนได้รับรู้ปัญหาและความจำเป็นในการที่

จะต้องจัดเก็บค่าธรรมเนียมต่าง ๆ จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะให้ประชาชนให้ความร่วมมือกับทางเทศบาล ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2537) เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน

4. การเสนอแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอย

ผู้วิจัยได้เสนอแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลแม่สาย โดยแผนประกอบด้วย 4 แผนงานหลัก คือ แผนงานสร้างจิตสำนึกและความตระหนัก แผนงานเฝ้าระวังและป้องกัน แผนงานบำบัดและฟื้นฟู และแผนงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ แผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลแม่สาย ดังกล่าวถือว่ามีลักษณะพิเศษ กล่าวคือ เป็นแผนที่มุ่งเน้นในการแก้ไขปัญหาและการจัดการขยะมูลฝอยแบบองค์รวมและบูรณาการ เป็นแผนที่มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันในทุกด้านอย่างเป็นระบบ และเป็นแผนที่มีความครอบคลุมในการจัดการจัดการขยะมูลฝอย อันจะทำให้เทศบาลตำบลแม่สายมีศักยภาพและความพร้อมในการจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติตามแผนจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลแม่สายจะทำให้เทศบาลตำบลแม่สาย ได้มีทิศทางและจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน การจัดการขยะมูลฝอยจะไม่เป็นลักษณะของการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าไปเรื่อย ๆ หรือเมื่อมีปัญหาที่จะกำหนดแนวทางดำเนินการเป็นเรื่อง ๆ ไป ซึ่งจะทำให้การแก้ไขปัญหาซ้ำซ้อน ซ้ำซาก และไม่มีที่สิ้นสุด อีกทั้งบางปัญหาอาจทวีความรุนแรงขึ้นอีก ซึ่งจะสอดคล้องกับหลักการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นของกรมการปกครอง (ไม่ระบุปีที่พิมพ์) เรื่อง แนวคิดและวัตถุประสงค์ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

กระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลแม่สาย ดังกล่าว ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การกำหนดวัตถุประสงค์และการจัดทำรายละเอียดแผนงาน/โครงการ โดยได้เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในทุกขั้นตอน ซึ่งจะสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2528) เรื่อง การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรม

ในขั้นตอนการนำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลแม่สายไปสู่การปฏิบัติ เพื่อบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง ควรที่จะให้ภาคประชาชนเข้ามารับรู้และมีส่วนร่วมด้วยในทุกกิจกรรมให้มากที่สุดทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

บนพื้นฐานของการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลแม่สายในครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ด้านการวางแผน

เพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลแม่สายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เทศบาลตำบลแม่สาย ควรจัดทำแผนแม่บทในการจัดการขยะมูลฝอย ระยะยาว 5 - 10 ปี และจะต้องจัดทำแผนระยะสั้น หรือแผนประจำปีให้สอดคล้องกัน โดยสาระสำคัญของแผนให้ครอบคลุมแผนงาน 4 ด้าน คือ

1.1 แผนงานสร้างจิตสำนึก

1.1.1 เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มเป้าหมายที่ประเมินว่าเป็นกลุ่มที่เป็นสาเหตุของปัญหา หรืออาจเป็นกลุ่มที่ช่วยแก้ไขปัญหาก็อาจเป็นกลุ่มประชาชน ผู้ประกอบการ องค์กรพัฒนาเอกชน หรือ บุคลากรหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ต่อการจัดการขยะมูลฝอย และสภาพปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย ได้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง ต่อข่าวสารต่าง ๆ และเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแนวทางหรือวิธีการแก้ไขปัญหา เพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างยั่งยืนต่อไป

1.1.2 เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายให้มีจิตสำนึก และให้เกิดความตระหนักต่อการแก้ไขปัญหาและการจัดการขยะมูลฝอย โดยพฤติกรรมที่มีความเหมาะสมนั้น เกิดจากการตัดสินใจที่มาจากความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติจริงด้วยตนเอง การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยถือว่าเป็นภารกิจของตนเองโดยมีสิ่งบ่งชี้ถึงความสัมฤทธิ์ผล หรือความสำเร็จ ได้แก่

- การสนใจรับรู้ข่าวสาร และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย
- การประหยัด และเลือกใช้ทรัพยากรที่ไม่ก่อปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอย
- การไม่ละเมิดกฎหมาย และข้อบังคับ
- การช่วยเหลือ สอดส่อง และการร่วมกันในการรักษาความสะอาดของชุมชน
- การปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น
- การชักชวนให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม

1.2 แผนงานเฝ้าระวังและป้องกัน

1.2.1 เพื่อทราบสถานการณ์ขยะมูลฝอยในปัจจุบัน

1.2.2 เพื่อทราบแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ขยะมูลฝอย และปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น

1.2.3 เพื่อทราบประสิทธิผลของแผนการควบคุมป้องกัน ที่ได้ดำเนินการไว้

1.2.4 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นในการวางแผนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

1.3 แผนงานบำบัดและฟื้นฟู

1.3.1 เพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเก็บรวบรวม การขนส่งและการกำจัด

1.3.2 เพื่อปรับสภาพความเสื่อมโทรมในพื้นที่ ให้กลับคือสู่สภาพเดิมเป็นลำดับ

1.4 แผนงานศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ

- เพื่อมุ่งเน้นให้มีการศึกษา สำรวจ และวิเคราะห์พิจารณาความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในลำดับต่อไปได้อย่างถูกต้อง ตรงประเด็น และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ด้านการบริหารจัดการ

2.1 เน้นการจัดการขยะมูลฝอยในรูปของพหุภาคี โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชนและประชาชน เข้ามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ร่วมกับเทศบาลตำบลแม่สาย ตั้งแต่การร่วมวางแผน การกำหนดแผนงาน/โครงการ และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง

2.2 ส่งเสริมให้ภาคเอกชน ลงทุนดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย เช่น การเก็บรวบรวม การขนส่ง และการกำจัด ตลอดจนธุรกิจที่เกี่ยวกับการนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ ซึ่งจะช่วยให้เป็นการลดภาระ และค่าใช้จ่ายของเทศบาลตำบลแม่สาย

2.3 ส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิดในชุมชน ซึ่งได้แก่ ที่พักอาศัย สถานประกอบการ สถาบันต่าง ๆ และโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อนำกลับไปใช้ประโยชน์ ซึ่งจะเป็นการช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยได้อีกส่วนหนึ่ง

2.4 พัฒนารูปแบบและวิธีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมขยะมูลฝอย เพื่อให้สามารถจัดเก็บได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งให้มีการทบทวนอัตราค่าธรรมเนียมที่จัดเก็บในปัจจุบันว่ามีความเหมาะสม และสอดคล้องกับข้อเท็จจริงหรือไม่

2.5 ควรมีการเกลี้ยกล่อมลดภาระด้านอื่น ๆ เพื่อเสริมทางด้านงานบริการจัดเก็บขยะมูลฝอย ซึ่งมีจำนวนจำกัดและไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และควรมีมาตรการในการจูงใจสร้างขวัญและกำลังใจ เช่น การให้ค่าตอบแทน การปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ หรือวันหยุดราชการต่าง ๆ เป็นกรณีพิเศษ

2.6 ในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี ควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะมูลฝอยในจำนวนที่เหมาะสมด้วย

2.7 ควรจัดให้มีการปรับปรุง และฟื้นฟูสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนจัดให้มีการจัดการขยะมูลฝอยแบบถูกสุขลักษณะ เพื่อป้องกันปัญหาการบกพร่องด้านสุขภาพอนามัยและมลภาวะที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชนใกล้เคียง อีกทั้งมิให้สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยมีสภาพภูมิทัศน์ที่ไม่น่าดู

2.8 ควรมีการพิจารณาใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการจัดการขยะมูลฝอยด้วย

2.9 ควรกำหนดมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยอีกส่วนหนึ่ง

2.10 ควรมีการนำแผนการจัดการขยะมูลฝอยและผลการศึกษาค้นคว้าไปดำเนินการ และปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ให้เกิดเป็นรูปธรรมอย่างจริงจัง

2.11 การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง เนื่องจากความหลากหลายทางด้านประชากร ดังนั้น ควรที่จะมีการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อเป็นกรอบและบรรทัดฐานให้เป็นที่ยอมรับในแนวเดียวกันอย่างเป็นรูปธรรม

2.12 การพัฒนาระบบข้อมูล เนื่องจาก เทศบาลตำบลแม่สาย เป็นเมืองหน้าด่านชายแดนที่สำคัญของประเทศ โดยเฉพาะจะเชื่อมโยงถึงกลุ่มประเทศอินโดจีนภายใน อันได้แก่ พม่า ลาว จีน รวมถึงเวียดนาม ดังนั้น เทศบาลตำบลแม่สาย จะต้องมีการพัฒนาระบบข้อมูล ให้สามารถนำมาวิเคราะห์ ศึกษาปัญหาและแนวโน้มต่าง ๆ โดยเฉพาะการจัดการขยะมูลฝอย รวมถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยรวมด้วย

2.13 ส่งเสริมให้ภาคเอกชนลงทุนกิจการที่เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในกิจการที่ไม่เป็นการเพิ่มปริมาณขยะมูลฝอย หรือกิจการที่จะเป็นการช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยด้วย อาทิเช่น กิจการคัดแยกขยะรับซื้อของเก่าหรือกิจการที่ไม่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่ไม่ย่อยสลายตามธรรมชาติ เป็นต้น

2.14 เนื่องจากในแต่ละวันมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก เทศบาลตำบลแม่สายควรที่จะต้องมีมาตรการพิเศษ เจิงรุก เช่นวางระบบการทิ้ง การคัดแยกขยะมูลฝอยให้มีความชัดเจน เพื่อให้ผู้เข้ามาท่องเที่ยวได้รับรู้และปฏิบัติตาม สำหรับสถานบริการ ร้านค้า ร้านอาหาร และโรงแรมก็ควรที่จะกำหนดมาตรการพิเศษไว้เช่นเดียวกัน

2.15 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างเทศบาลตำบลแม่สาย กับจังหวัดท่าจี่เหล็ก ประเทศสหภาพพม่า ในการกำหนดมาตรการร่วมกัน เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย เนื่องจากในการศึกษา พบว่า ประชากรส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ผลิตขยะมูลฝอย ได้แก่ ผู้ข้ามแดนมาทำงาน ซึ่งมี

วันละ 1,200 - 1,800 คน กรณี ดังกล่าวหากได้รับความร่วมมือกับจังหวัดท่าขี้เหล็ก ประเทศ สหภาพม่าก็จะช่วยให้เป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลแม่สายอีกส่วนหนึ่งด้วย

2.16 ควรมีการศึกษาและวางผังเมืองรวม เพื่อเป็นการวางแนวทางการพัฒนาเมือง ในอนาคต ซึ่งจะทำให้การวางแผน การจัดการขยะมูลฝอย สอดคล้องและรองรับกับการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของเมืองในอนาคตด้วย

สรุป นอกจากการนำเสนอแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยแล้ว ผู้ศึกษาวิจัย ขอเสนอแนะ ให้มีการปรับปรุง ระบบการวางแผนและการบริหารจัดการตามแนวทางข้างต้น โดยเฉพาะควรจะ ยึดหลัก “การจัดการขยะมูลฝอยมากกว่าการกำจัดขยะมูลฝอย” ซึ่งก็จะเป็นแนวทางให้การจัดการ ขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลแม่สายเป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนต่อไป